

AJALOO AINEKAVA PALADE PÕHIKOO LIS

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Põhikooli ajalooõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) tunneb huvi mineviku vastu;
- 2) tunneb oma kodukoha ajalugu, Eesti ajalugu, Euroopa ning maailma ajalugu ajastut kõige enam iseloomustavate sündmuste, protsesside ja isikute kaudu;
- 3) väärtustab kultuurilist mitmekesisust ning oma rolli kultuuripärandi säilitajana ja edasikandjana ning määratleb end oma rahva liikmena;
- 4) leiab, üldistab, tõlgendab, kasutab ja hindab kriitiliselt ajalooteavet;
- 5) kasutab ajaloo põhimõisteid õiges kontekstis, eristab ajaloo fakti tõlgendusest ja arvamusest, näeb ja sõnastab probleeme ning esitab neist lähtudes küsimusi ja pakub lahendusteid;
- 6) mõistab põhjuse-tagajärje, sarnasuse-erinevuse ja järjepidevuse olemust ning hindab allikate usaldusväärsust ajaloosündmusi ja -protsesse ning ajaloolist keskkonda analüüsid;
- 7) tunnustab inimeste, vaadete ja olukordade erinevusi, kujundab ning põhjendab oma arvamust, analüüsib ja hindab oma tegevust ning näeb ja korrigeerib oma eksimusi;
- 8) tunneb ja kasutab erinevaid õpivõtteid, tekstiliike ja teabeallikaid, väljendab oma teadmisi ning oskusi suuliselt ja kirjalikult ning kasutab õppetegevuses IKT vahendeid.

Õppeaine kirjeldus

Ajalooõpetuse kaudu kujundatakse erinevaid oskusi:

- 1) ajas orienteerumise oskus, oskus analüüsida ajaloolise keskkonna kujunemist;
 - 2) ajaloomõistete tundmine ja kontekstis kasutamine;
 - 3) küsimuste esitamine ajaloo kohta ning neile vastamine;
 - 4) funktsionaalne kirjaoskus, kriitiline mõtlemine, arutlusoskus, järelduste tegemine ja seoste loomine ning oma seisukoha kujundamine ja põhjendamine;
 - 5) empaatia, oskus asetada end kellegi teise olukorda ajastut arvestades; koostöö- ja konfliktilahendusoskus;
 - 6) allikaanalüüs ja töö ajalookaardiga, info leidmine erinevatest teabeallikatest, selle kasutamine ja hindamine, suuline ja kirjalik eneseväljendus ning IKT vahendite kasutamine.
- Oskuste kujundamine ajalooõpetuses on pidev protsess ning seda tehakse erinevate õppeteemade ja õppemeetodite kaudu. Oskuste taset kirjeldatakse kooliastme lõpul õpitudemustena.

Ajaloo mõistmise seisukohalt on tähtis kujundada võimet asetada end kellegi teise olukorda, vaadelda maailma kellegi teise seisukohast lähtudes. Mõistmaks, et ajalookirjutamine sõltub ajast ja ajalooürija seisukohast, tuleb kujundada kriitilist suhtumist erinevatesse mõtteviisidesse ning võrrelda ajaloosündmuste ja -nähtuste käsitlemist eri allikates.

Hindamine

Ajaloo õpitudemusi hinnates lähtutakse õppekava üldosas ning teistes hindamist reguleerivate õigusaktide hindamiskäsitlusest. Ajaloo õpitudemuste kontrolli ja hindamise eesmärk on saada ülevaade ajalooõpetuse õpitudemuste saavutatusest ja õpilase individuaalsest arengust ning kasutada saadud teavet õppe tulemuslikumaks kavandamiseks. Hinnatakse nii teadmisi ja nende rakendamise oskust kui ka üldpädevuste saavutatust, sh õpioskusi suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekava taotletavate õpitudemustele. Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, õigekirjavigu hindamisel ei arvesta. Hindamismeetodite valikul arvestatakse õpilaste vanuselisi iseärasusi, individuaalseid võimeid ning valmisolekut ühe või teise tegevusega toime tulla.

Õpitulemuste hindamisel kasutatakse sõnalisi hinnanguid ja numbrilisi hindeid. Viie palli süsteemis hinnatavate tööde koostamisel ja hindamisel lähtutakse põhimõttest, et kui kasutatakse punktiarvestust ja õpetaja ei ole andnud teada teisiti, koostatakse tööd nii, et hindegaga „5” hinnatakse õpilast, kes on saavutanud 90–100% maksimaalsest võimalikust punktide arvust, hindegaga „4” 75–89%, hindegaga „3” 50–74%, hindegaga „2” 20–49% ning hindegaga „1” 0–19%. Õpilast teavitatakse, mida ja millal hinnatakse ning milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ja millised on hindamise kriteeriumid.

Vajalike oskusteväljakujundamisel kasutatakse õppetegevuses töövihikuid, mida süstemaatiliselt (vähemalt kord veerandis) kontrollitakse.

Läbiviidavate pikemaajaliste projektiülesannete, rühmatööde ja referaatide hindamisel jälgitakse ka töö valmimise protsessi. Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid parandatakse ka õigekirjavead, mida hindamisel ei arvestata. Õpitulemusi kontrollides jälgitakse teadmiste (ajaloolise sõnavara) ja oskuste tasakaalu. Hindamismeetodite valikul arvestatakse õpilaste vanuselisi iseärasusi, individuaalseid võimeid ning valmisolekut ühe või teise tegevusega toime tulla. III kooliastmes peetakse silmas seda, et kontrollitöö maht on võrreldes II kooliastmega suurem.

5. KLASS

Keskendutase huvi äratamisele ajaloo vastu. Õppes tutvuvad õpilased ajaloo põhimõistetega ning omandavad mitmesuguseid oskusi:

küsimuste esitamine ja neile vastamine, informatsiooni hankimine, suuline ja kirjalik eneseväljendus, koostööoskus ja kujutusvõime, funktsionaalne kirjaoskus. Õpitakse kasutama aja mõistega seonduvaid sõnu ja fraase; tutvutakse erinevate ajalooallikatega; kasutatakse ajalooalast sõnavara. Pitakse kasutama ajatelge ja ajalookaarti ning täitma kontuurkaarti; jutustama ümber teksti ja sellest olulisemat esile tooma, koostama kava ning lühijuttu.

5. klassi lõpuks õpilane:

- 1) kasutab kontekstis aja mõistega seonduvaid sõnu, lühendeid ja fraase *sajand, aastatuhat, eKr, pKr, arabia number, Rooma number, ajaloo periodiseerimine*;
- 2) teab, et mineviku kohta saab teavet ajalooallikatest, töötab lihtsamate allikatega, kasutab kontekstis ajalooallikatega seonduvaid mõisteid: kirjalik allikas, suuline allikas, esemeline allikas;
- 3) kirjeldab mõnda minevikusündmust, mineviku inimeste eluolu;
- 4) leiab õpitu põhjal lihtsamaid seoseid;
- 5) väljendab oma teadmisi nii suuliselt kui ka kirjalikult, koostab kava ja lühijuttu;
- 6) kasutab ajalookaarti

ÕPPE SISU

Ajaarvamine

Ajaarvamisega seotud mõisted ja ajaloo perioodid: muinasaeg, vanaaeg, keskaeg, uusaeg, lähiajalugu.

Ajalooallikad

Ajalugu ja ajalooallikad. Allikate tõlgendamine: kirjalik allikas, suuline allikas, esemeline allikas, muuseum ja arhiiv.

Eluolu

Elu linnas ja maal, rahu ja sõja ajal, eluolu, tegevusalad, elamud, rõivastus, toit, kultuur ja traditsioonid, nende muutumine ajas.

Eestlaste muistne vabadusvõitlus

Vabadusvõitluse ettevalmistamine, sõja käik, lõpp

Eesti keskaeg

Muudatused Eesti elus, Jüriöö ülestõus, Hansa aeg, eestlaste usk

Ärkamisaeg

Jannsen, Jakobson, Hurt. Esimene üldlaulupidu

Eesti Vabariigi algus ja Vabadussõda, Tartu rahuläbirääkimised

Iseseisvusmanifest, okupatsioon. Pitka, Laidoner, Kuperjanov, Poska.

Iseseisvuse häving

Stalin, Hitler, Baaside leping, NSVL, küüditamine

Elu võõra võimu all

Metsavennad, kolhoosid, vastupanuliikumine

Taasiseseisvumine

Laulev revolutsioon, Balti kett

6. KLASS

6. klassis õpitakse seletama ja kasutama ajaga, ajaloo periodiseerimisega ning käsitletavate teemadega seonduvaid mõisteid ja fraase. Õpiku ning lisamaterjali abil tutvutakse muinasaja ja vanaaja kohta käivate ajalooallikatega, õpitakse nendest infot leidma ning seda kriitiliselt hindama. Õpitakse kirjeldama inimese elu ja tegevust muinas- ja vanaajal, selgitama muutusi, mis leidsid ühiskonnas aset seoses tehnoloogiliste, kultuuriliste ja poliitiliste muutustega. Õpitakse tundma olusid, milles kujunesid kõige vanemad kõrgkultuurid Egiptuses ja Mesopotaamias. Õpitakse kirjeldama vanaaja riiklikku korraldust ning elulaadi, muinas- ja vanaaja kultuuri- ja teadusesaavutusi, tähtsamate vanaaja valitsejate tegevust ning võrdlema nendega seonduvaid aspekte Egiptuse, Mesopotaamia, Kreeka linnriikide ja Rooma riigi näitel.

Õpitulemused

1. teema „Muinasaja” läbimise järel õpilane:

- 1) kirjeldab muinasaja inimese eluviisi ja tegevusalasid;
- 2) näitab kaardil ning põhjendab, miks ja millistes piirkondades sai alguse põlluharimine;
- 3) teab, missuguseid muudatusi ühiskonnaelus tõi kaasa metallide kasutusele võtmine;
- 4) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *kiviaeg, pronksiaeg, rauaaeg, varanduslik ebavõrdsus, sugukond, hõim*;
- 5) teab, et Eesti esimesed asustusalad olid Pulli ja Kunda inimasula, ja näitab neid kaardil.

2. teema „Vanad Idamaad” läbimise järel õpilane:

- 1) selgitab, miks, kus ja millal tekkisid vanaaja kõrgkultuurid, näitab kaardil Egiptust ja Mesopotaamiat;
- 2) selgitab, milline oli vanaaja riiklik korraldus, kirjeldab vanaaja elulaadi ja religiooni Egiptuse ning Mesopotaamia näitel;
- 3) tunneb vanaaja kultuuri- ja teadussaavutusi: meditsiin, matemaatika, astronoomia, kirjandus, kujutav kunst, Egiptuse püramiidid, Babüloni rippaiad; teab, et esimesed kirjasüsteemid olid kiilkiri ja hieroglüüfkiri;
- 4) teab, et Iisraelis tekkis monoteistlik religioon, selgitab, mis on Vana Testament;
- 5) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *tsivilisatsioon, linnriik, vaarao, muumia, sfinks, tempel, püramiid, preester*;
- 6) teab, kes olid järgmised isikuid ja iseloomustab nende tegevust: Thutmosis III, Ramses II, Tutankhamon, Hammurapi, Mooses, Taavet.

3. teema „Vana-Kreeka” läbimise järel õpilane:

- 1) näitab kaardil Kreetat, Kreekat, Balkani poolsaart, Ateenat, Spartat, riigi laienemist

hellenismi perioodil;

2) teab, et Vana-Kreeka tsivilisatsioon sai alguse Kreet-Mükeene kultuurist;

3) tunneb Vana-Kreeka ühiskonnakorraldust Ateena ja Sparta näitel ning võrdleb neid kirjelduse põhjal;

4) kirjeldab Vana-Kreeka kultuuri ja eluolu iseloomulikke jooni järgmistes valdkondades: kirjandus, teater, religioon, kunst, sport;

5) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *polis, rahvakoosolek, akropol, agora, tüürann, aristokraatia, demokraatia, kodanik, ori, eepos, olümpiamängud, teater, tragöödia, komöödia, skulptuur, Trooja sõda, hellenid, tähestik*;

6) teab, kes olid Zeus, Herakles, Homeros, Herodotos, Perikles, Aleksander Suur.

4. teema „Vana-Rooma” läbimise järel õpilane:

1) näitab kaardil Apenniini poolsaart, Vahemerd, Kartaagot, Roomat, Konstantinoopolit, Ida-Roomat ja Lääne-Roomat;

2) teab Rooma riigi tekkelugu ning näitab kaardil Rooma riigi territooriumi ja selle laienemist;

3) selgitab Rooma riigikorda eri aegadel;

4) iseloomustab eluolu ja kultuuri Rooma riigis;

5) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *vabariik, foorum, kapitoolium, Colosseum, patriits, plebei, konsul, senat, rahvatribuun, orjandus, amfiteater, gladiaator, leegion, kodusõda, kristlus, piibel, Rooma õigus, provints, Ida-Rooma, Lääne-Rooma, Kartaago, Konstantinoopol, ladina keel*;

6) teab, kes olid järgmised isikud ja iseloomustab nende tegevust: Romulus, Hannibal, Caesar, Augustus, Jeesus Kristus.

ÕPPESISU

Aeg ja ajaarvamine,

Muinas- ja vanaaja periodiseerimine. Ajalugu ja ajalooallikad, kuidas allikmaterjale tõlgendada

Muinasaj

Muinasaja arengujärgud ja nende üldiseloomustus

Kiviaja inimese tegevusalad

põlluharimise algus, loomade kodustamine, käsitöö areng
metallide kasutuselevõtmine

Eesti muinasaja üldiseloomustus: Pulli, Kunda

Eesti ala vanim asustus

viimane jääaeg – Eesti ajaloo künnis

keskmise kiviaja Kunda kultuuri asulad

Kunda kultuuri asukad ja nende päritolu

Eesti nooremal kiviajal

varaneoliitikum ja savinõude valmistamine

kammkeraamika levik

Metalliaeg Eestis

Vanad Idamaad

Vanaaja sisu ja üldiseloomustus

ajalised piirid, looduslikud olud.

Vana-Egiptus

Egiptuse riigikorraldus.

Thutmosis III, Ramses II,

Tutanhamon

Eluolu, religioon, kultuurisaavutused

Foiniikia meresõitjad ja tähestik

Pärsia impeerium

Mesopotaamia

Sumerite linnriigid, leiutised: ratas, potikeder

Hammurapi seadused, eluolu, religioon, kultuurisaavutused

Vana-India

Suurlinnad Induse ääres, aarjalaste sisserändamine, kastikord

India kultuur: usulised tõekspidamised, budism ja selle levik, kunst, kirjandus, arvutussüsteem, male

Vana-Hiina

Riikide tekkimine, Hiina keisririigi algus, Hiina Hani dünastia ajal

Hiina kultuur, Hiina müür, Siiditee

Iisraeli ja Juuda riik

Ainujumala usk, Vana Testament

Vana-Kreeka

Kreeka loodus ja rahvastik

Kreeta ja Mückeene kultuur

Kreeka linnriigid, ühiskonnakorraldus ja kasvatus Ateenas ning Spartas

Linnriikide nõrgenemine ja alistamine Makedooniale

Aleksander Suure sõjaretk ja maailmariigi tekkimine

Vana-Kreeka kolonisatsioon

Kreeka kolooniad Vahemere ja Musta mere rannikul

Kreeka linnriikide kaubanduslikud ja kultuurisidemed kohalike hõimudega ning

Kreeka-Pärsia sõjad, pärslaste vallutused Väike-Aasias, Maratoni, Termopüülide ja

Salamise lahingud

Vana-Kreeka kultuur ja eluolu: kultuur ja religioon Hellase maailma ühendajana, olümpiamängud, religioon ja mütoloogia, Homerose kangelaseepika, ajalookirjutus: Herodotos

Teater: Vana-Kreeka näitekirjandus.

Kõnekunst, filosoofia (Demokritos, Sokrates, Platon, Aristoteles), skulptorid (Pheidias, Myron), teadused.

Maaailmaimed

Kunst: arhitektuur, skulptur, vaasimaal.

Vana Rooma

Rooma riigi tekkimine:

Looduslikud olud, Rooma linna tekkimine, kuningad, vabariigi algus

Etruskid, linnriigid, kultuur

Rooma vabariik: ühiskondlik korraldus

Rooma võimu laienemine, kodusõjad Roomas. Caesar. Vabariigi lõpp

Orjandus ja talupoegade laostumine, Spartacuse ülestõus

Rooma keisririik: ühiskondlik korraldus. Augustus

Rooma impeerium ja selle lõhenemine, suur rahvasterändamine ja Lääne-Rooma riigi lõpp

Vana-Rooma kultuur ja eluolu: rahvas ja eluolu

Rooma kui impeeriumi keskus ja antiikaja suurlinn: kunst ja arhitektuur, avalikud mängud

Vana-Rooma kõnekunst ja kirjandus: Cicero, Vergilius ja teadus: Tacitus, usund

Ristiusu teke. Uus Testament

Ristiusu levik Rooma riigis, Jeesus Kristuse elu, kristlaste suhted Rooma

riigivõimuga

Uus Testament

7. KLASS

Õpitakse leidma kaardil Frangi riigi asukohta ja selle jagunemist, viikingite retkede põhisuundi, araablaste asuala ja vallutusi ning võrreldakse tänapäeva kaardiga. Õpitakse tundma ja iseloomustama feodaalse ühiskonna tunnusjooni ning võrreldakse erinevate seisuste elulaadi. Iseloomustatakse kiriku osa ja tegevust keskaegses ühiskonnas, õpitakse tundma islami usu põhitunnuseid ning araabia kultuuri eripära. Käsitletakse eestlaste eluolu ja tegevusalasid muinasaja lõpus, võitlust võõrvõimude sissetungi vastu ning muistse vabadusvõitluse tagajärgi. Õpitakse tundma riikidevahelise sõjategevuse põhjusi, tulemusi ja tagajärgi Inglismaa ning Prantsusmaa näitel. Iseloomustatakse ja võrreldakse romaani ja gooti stiili ning renessansi. Analüüsitakse maadeavastuste eeldusi ja põhjusi ning suunatakse õpilasi leidma ja selgitama maadeavastuste mõju ühiskonna edasisele arengule ning uue maailmapildi kujunemisele. Õpitakse tundma reformatsiooni tähendust ja mõju keskaja ühiskonna, majanduse ning kultuuri arengule. Käsitletakse ajalooliste isikute tegevust ning nende rolli erinevates ajaloosündmustes.

Õpitulemused

1. teema „Maailm keskajal 476–1492” läbimise järel õpilane:

- 1) iseloomustab läänikorda, feodaalset hierarhiat, seisuslikku ühiskonda, naturaalmajandust, talupoegade ja feodaalide elulaadi, kiriku osa keskaja ühiskonnas kultuuripärandi säilitajana ja maailmapildi kujundajana; teab, kuhu tekkisid keskaegsed linnad; iseloomustab keskaegse linna eluolu;
- 2) iseloomustab Frangi riigi osatähtsust varakeskaegses ühiskonnas ja Frangi riigi jagunemist;
- 3) iseloomustab araabia kultuuri ja selle mõju Euroopale, näitab kaardil araablaste vallutusi;
- 4) kirjeldab viikingite elu, nimetab ja näitab kaardil nende retkede põhisuundi;
- 5) toob esile ristsõdade eesmärgid ja tulemused;
- 6) nimetab Eesti muinasmaakondi ning suuremaid linnuseid, iseloomustab eestlaste eluolu muinasaja lõpul, Eesti ristiusustamist ja muistset vabadusvõitlust;
- 7) teab, kuidas kujunes Bütsantsi riik ning tekkis Vana-Vene riik;
- 8) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *paavst, patriarh, piiskop, preester, munk, nunn, senjäär, vasall, feodaal, pärisori, Inglise parlament, raad, tsunft, gild, Hansa Liit, Mõõgavendade Ordu, Liivi Ordu, romaani stiil, gooti stiil, koraan, mošee, Meka*;
- 9) teab, kes olid järgmised isikud ja iseloomustab nende tegevust: Karl Suur, Justinianus I, Muhamed.

2. teema „Maailm varauusajal (1492–1600)” läbimise järel õpilane:

- 1) teab, kuidas mõjutasid varauusaegset ühiskonda maadeavastused, tehnoloogia areng ja reformatsioon;
- 2) iseloomustab Eesti arengut 16. sajandil, majanduse ja linnade arengut ning reformatsiooni mõju;
- 3) seletab Liivi sõja põhjusi ja tagajärgi;
- 4) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *maadeavastused, reformatsioon, protestandid, luteri usk, renessanss, humanism*;
- 5) teab, kes olid järgmised isikud ja iseloomustab nende tegevust: Kolumbus, Martin Luther, Leonardo da Vinci.

ÕPPESISU

Maailm keskajal 476–1492

5 Frangi riik: Frangi riigi teke, riik Karl Suure ajal, Frangi riigi jagunemine.

Karolingide renessanss

Keskaja koht maailma ajaloos

Keskaja ühiskonna üldisloomustus, periodiseering, ühiskonnakorraldus, läänikord, eluolu ja maailmapilt.

Keskaja ajaloo allikad: kroonikad ja ürikud

Kirik ja kultuur keskajal: ristiusu õpetuse alused, kiriku osa ühiskonnas, ristisõjad, keskaja ülikoolid ja teadus, romaani ja gooti stiil, ristiusu levik, kirikuinstitutsioonid, paavstivõimu tugevnemine, Innocentius III, ketserid ja inkvisitsioon, Ida-Lääne kiriku vastuolu, vaimulikud rüütliordud, rüütli- ja talurahvakultuur.

Araablased: Araabia ühiskond, Muhamed, islam, araabia kultuur ja selle mõju, kalifaat.

Bütsants: Bütsantsi tugevuse põhjused, Justinianus I, ristiusk Bütsantsis, kultuuri- ja teadusesaavutused.

Vana-Vene riigi teke

Maailm keskajal 476–1492

Linnad ja kaubandus: linnade teke ja eluolu, hansakaubandus Põhja-Euroopas, tsunftikord, linnade valitsemine.

Põhja-Euroopa: Skandinaavia eluviis ja ühiskond, viikingite retked, muistsete skandinaavlaste maailmapilt ja jumalad, viikingid ja Ameerika avastamine.

Eesti keskajal: eluolu muinasaja lõpus, muinasmaakonnad, muistne vabadusvõitlus ja ristiusustamine, ühiskonna struktuur, valitsemine, Liivi Ordu. Linnad. Saksa Ordu, Jüriöö ülestõus

Keskaja ühiskond Saksamaa, Inglismaa ja Prantsusmaa näitel: Saksa-Rooma keisririik, parlamendi kujunemine Inglismaal, Prantsusmaa ühendamise, Saksamaa killustatus, tugev kuningavõim Inglismaal, 100-aastane sõda.

Maailm varauusajal 1492–1600

Ühiskond varauusajal: uue maailmapildi kujunemine, tehnoloogia areng, majanduslikud suhted, humanism, kujutatav kunst.

Suured maadeavastused: Ameerika avastamine, maadeavastuste tähendus Euroopale ja Euroopa mõju avastatud maades. Indiasse viiva mereteede avastamine. Esimene ümbermaailmareis

Reformatsioon: reformatsioon Saksamaal. Martin Luther

Vastureformatsioon ja katoliku kiriku uuenemine, Jesuiitide ordu. Ususõjad Euroopas.

Eesti 16. sajandil: reformatsioon, haldusjaotus ja linnad, Liivi sõja põhjused ja tagajärjed jesuiidid Eestis.

8. KLASS

8. klassis õpitakse tundma valgustusajastul toimunud muutusi riikide valitsemises. Analüüsitakse poliitiliste reformide mõju ühiskonna arengule, käsitledes seda erinevate inimeste vaatevinklist. Tuvastatakse erinevusi reformide ja revolutsioonide kaudu toimunud muutustes. Võrreldakse USA riiklikku korraldust Euroopa uusaegsete riikide omaga ning õpitakse tundma uusaegse ühiskonna põhijooni Euroopas. Õpitakse tundma Prantsuse revolutsiooni ja Napoleoni sõdade põhjusi, tagajärgi ning mõju Euroopale, tööstusliku pöörde mõju majandusele ja ühiskonnale 19. sajandil ning rahvusriikide kujunemist Saksamaa näitel; Eesti rahvusliku liikumise eeldusi, sündmusi ja liidreid. Analüüsitakse ning õpitakse tundma Esimese maailmasõja põhjusi ja tagajärgi ning Eesti iseseisvumisega seotud sündmuste käiku. Kaardil vaadatakse Esimese maailmasõja eel tekkinud liituseid, sõja käiku ja osalenud riike ning Versailles' rahu tulemusel kujunenud Euroopa riikide piire, võrreldes seda olukorda tänapäeval valitsevaga.

Õpitulemused

1. teema „Maailm 1600–1815” läbimise järel õpilane:

- 1) teab, mis muutused toimusid Rootsi ja Vene ajal Eesti võimukorralduses, talurahva elus, hariduses ja kultuuris ning mis olid Põhjasõja tagajärjed Eestile;
- 2) iseloomustab valitsemiskorralduse muutusi uusajal: seisuslik riik, absolutism, valgustatud absolutism, parlamentarism;
- 3) selgitab Prantsuse revolutsiooni ning Napoleoni reformide põhjusi, tagajärgi ja mõju;
- 4) toob esile ühiskonna ümberkorraldamise võimalusi reformide ja revolutsiooni teel ning saab aru, mille poolest need erinevad;
- 5) teab, mis muutused toimusid Euroopa poliitilisel kaardil Vestfaali rahu ning Viini kongressi tulemusena, ning näitab neid kaardil;
- 6) teab, kuidas tekkisid Ameerika Ühendriigid, ja iseloomustab Ameerika Ühendriikide riigikorraldust;
- 7) iseloomustab baroki ja klassitsismi põhijooni;
- 8) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *valgustus, reform, revolutsioon, restauratsioon, absolutism, parlamentarism*;
- 9) teab, kes olid järgmised isikud ja iseloomustab nende tegevust: Napoleon, Louis XIV, Peeter I, Voltaire.

2. teema „Maailm 1815–1918” läbimise järel õpilane:

- 1) näitab kaardil Esimeses maailmasõjas osalenud riikide liite;
- 2) iseloomustab rahvuslikku liikumist Eestis ja Euroopas;
- 3) selgitab Eesti iseseisvumist;
- 4) teab Esimese maailmasõja põhjusi ja tagajärgi;
- 5) iseloomustab 19. sajandi ja 20. sajandi alguse peamisi kultuurisaavutusi;
- 6) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *rahvusriik, monopol, linnastumine, rahvuslik liikumine, venestamine, autonoomia*,

ÕPPESISU

Maailm 1600–1815

Uusaja ühiskonna põhijooned Euroopas:

absolutismi kujunemine, Louis XIV;

Inglise kodusõda ja restauratsioon;

Valgustusfilosoofia; 18. sajandi valgustatud absolutism Preisimaa näitel, Friedrich II; valgustatud absolutism Venemaa näitel, Katariina II; Joseph II ja Austria.

Euroopa 17. ja 18. sajandi sõdades

Eesti Rootsi riigi koosseisus: valitsemine, keskvoim ja aadli omavalitsus, vaimuelu, kirjasõna

Peeter I ja Põhjasõda, Balti erikord, halduskorraldus

Eesti talurahvas 17. ja 18. sajandil

USA iseseisvumine: Iseseisvussõda, USA riiklik korraldus, Inglise kolooniad Põhja-Ameerikas

Maailm 1600–1815, 35 tundi

Prantsuse revolutsioon ja Napoleoni

ajastu: Prantsuse revolutsiooni põhjused ja kulg. Jakobiinid, konsulaat ja keisririik,

koalitsioonisõjad. Napoleoni reformid. Prantsuse revolutsiooni ja Napoleoni sõdade tähtsus

Euroopa ajaloos. Revolutsiooni mõju eluolule ja kultuurile.

Kultuur: barokk ja klassitsism

Maailm 1815–1918

Industriaalühiskonna kujunemine: tööstuslik pööre, vabrikutootmine, linnastumine, industriaalühiskonna sotsiaalne pale.

19. sajandi poliitilised õpetused

Tehnilised leiutised, majandusõpetused, koloniaalimpeeriumid, maailmamajanduse kujunemine.

Rahvuslus ja rahvusriigid: rahvusluse tõus Euroopas, rahvusriigi loomine Saksamaa näitel.

Saksa keisririik

Rahvuslik vabadusliikumine Itaalias

Põhja-Ameerika 19. sajandil

Inglismaa ja Prantsusmaa 19. sajandil

Eesti 19. sajandil ja 20. sajandi algul

Vene impeeriumi äärealade poliitika

Talurahvaseadused, rahvuslik ärkamine, selle eeldused, liidrid ja üritused, venestusaeg

1905. aasta revolutsioon

Usuvahetusliikumine ja väljarändamine, seltsiliikumine

Maailm 1815–1918, 35 tundi

Esimene maailmasõda: uue jõudude vahekorra kujunemine Euroopas. Sõja põhjused, kulg ja tagajärjed. Maailmasõja mõju Eestile. Eesti iseseisvumine: autonoomias Vabadussõjani.

Compiègne'i vaherahu. 1917. aasta revolutsioonid Venemaal ja Eestis.

Kultuur 19. sajandil ja 20. sajandi algul: eluolu, ajakirjandus, seltsiliikumine, kunst, muusika, teater, kirjandus, teadus ja tehnika.

9. KLASS

Kooliastme lõpus, 9. klassis õpitakse tundma rahvusvahelise elu sündmusi ja erinevate riikide välispoliitilisi taotlusi, analüüsitakse Versailles' süsteemi mõju ning ülemaailmse majanduskriisi mõju, tehakse järeldusi, miks rahvusvaheline olukord teravnes.

Iseloomustatakse ja võrreldakse demokraatiat ning diktatuuri. Analüüsitakse diktatuuri eri vormide sarnasusi ja erinevusi. Õpitakse tundma Teise maailmasõja eelset rahvusvahelist olukorda ja riikidevahelisi suhteid ning esile tooma Teise maailmasõja põhjusi.

Analüüsitakse allikaid, sh dokumente, ning õpitakse tundma baaside lepingu ja MRP lisaprotokollide sisu ning olukorda, milles lepingud sõlmiti, tehakse dokumentidele tuginedes järeldusi ja antakse hinnanguid. Õpitakse tundma sündmuste kronoloogiat Eestis ning sündmuste seotust rahvusvahelise olukorraga. Analüüsitakse Eesti Vabariigi võimalusi ja valikuid Teise maailmasõja eel ning ajal.

Õpitakse tundma ajalooliste isikute elu ja tegevust. Suunatakse õpilasi ise informatsiooni otsima, erinevaid infokanaleid kasutama. Õpitakse tundma Eesti Vabariigi ajaloo põhisisu ning arengu põhijooni. Õpitakse tundma üldisi muudatusi nii maailma kui ka eesti kultuuri arengus.

„Maailm kahe maailmasõja vahel 1918–1939” läbimise järel õpilane:

- 1) näitab kaardil Esimese maailmasõja järel toimunud muutusi (Versailles' süsteem);
- 2) toob esile rahvusvahelise olukorra teravnemise põhjusi 1930. aastail;
- 3) iseloomustab ning võrdleb demokraatlikku ja diktatuurset ühiskonda;
- 4) iseloomustab ning võrdleb Eesti Vabariigi arengut demokraatliku parlamentarismi aastail ja vaikival ajastul;
- 5) iseloomustab kultuuri arengut ja eluolu Eesti Vabariigis ning maailmas, nimetab uusi kultuurinähtusi ja tähtsamaid kultuurisaavutusi;
- 6) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *demokraatia, diktatuur, autoritarism, totalitarism, ideoloogia, fašism, kommunism, natsionaalsotsialism, repressioon, Rahvaste Liit, Versailles' süsteem, vaikiv ajastu, parlamentarism, Tartu rahu*;
- 7) teab, kes olid järgmised isikud ja iseloomustab nende tegevust: Jossif Stalin, Benito Mussolini, Adolf Hitler, Franklin Delano Roosevelt, Konstantin Päts ja Jaan Tõnisson;

„Teine maailmasõda 1939–1945” läbimise järel õpilane:

- 1) näitab kaardil Teise maailmasõja sõjategevust Idarindel, Läänerindel, Vaiksel ookeanil ja Põhja-Aafrikas ning muudatusi Teise maailmasõja järel;
- 2) iseloomustab, milline oli rahvusvaheline olukord Teise maailmasõja eel, ja toob esile Teise maailmasõja puhkemise põhjusi;
- 3) selgitab MRP ja baaside lepingu tähtsust Eesti ajaloos;
- 4) iseloomustab Eesti Vabariigi iseseisvuse kaotamist;
- 5) teab, millal algas ja lõppes Teine maailmasõda, toob esile Teise maailmasõja tulemused ning tagajärjed;
- 6) teab, mis riigid tegutsesid koostöös Saksamaaga ja mis riikidest moodustus Hitlerivastane koalitsioon;
- 7) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *MRP, holokaust, küüditamine, baaside leping, okupatsioon, Atlandi Harta, ÜRO*.

„Maailm pärast Teist maailmasõda 1945–2000” läbimise järel õpilane:

- 1) iseloomustab külma sõja kujunemist ja olemust, toob esile selle avaldumise valdkonnad ja vormid;
- 2) näitab kaardil olulisemaid külma sõja aegseid kriisikoldeid ja muutusi maailma poliitilisel kaardil 1990. aastail;
- 3) iseloomustab tööstusriikide arengut USA ja Saksamaa Liitvabariigi näitel;
- 4) iseloomustab kommunistlikku ühiskonda NSV Liidu näitel ning Eesti arengut NSV Liidu koosseisus;
- 5) toob esile kommunistliku süsteemi kokkuvarisemise põhjused ja tagajärjed;
- 6) analüüsib Eesti iseseisvumise taastamist ja Eesti Vabariigi arengut;
- 7) iseloomustab kultuuri ja eluolu 20. sajandil;
- 8) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *perestroika, glasnost, külm sõda, kriisikolle, kollektiviseerimine, industrialiseerimine, plaanimajandus, massirepressioon, Atlandi Harta, Euroopa Liit, NATO, Balti kett, laulev revolutsioon*;
- 9) teab, kes olid järgmised isikud, ja iseloomustab nende tegevust: Mihhail Gorbatšov, Boris Jeltsin, Arnold Rüütel, Lennart Meri, Edgar Savisaar, Mart Laar.

ÕPPESISU

Maailm kahe maailmasõja vahel 1918–1939

Rahvusvaheline olukord

Pariisi rahukonverents, poliitiline kaart pärast Esimest maailmasõda. Rahvasteliidu tegevus ja mõju.

Sõjakollete kujunemine Aasias ja Euroopas

Saksamaa taasrelvastumine, Berliini-Rooma telg, Antikominterni pakt, kodusõda Hispaanias

Maailmamajandus: ülemaailmse majanduskriisipõhjused, olemus ja tagajärjed majanduskriisi mõju

Demokraatlikud ja mittedemokraatlikud liikumised

Demokraatia ja diktatuuri põhijooned: demokraatia Ameerika Ühendriikide, Suurbritannia ja

Prantsusmaa näitel. Diktatuur NSVL, Itaalia, Saksamaa näitel, vägivaldapolitiitika ja repressioonid

Demokraatlikud ja mittedemokraatlikud liikumised.

Eesti Vabariik: Vabadussõda, Asutav Kogu, maareform ja põhiseadus, demokraatliku parlamentarismi aastad.

1. detsember 1924

Vaikiv ajastu, majandus, kultuur ja eluolu, välispolitiitika. Eesti Vabariigi poliitikud K. Päts, J. Tõnisson, A. Larka, J. Laidoner, J. Poska

Eesti Vabariigi põhiseadused, Balti Liit, Kultuur ja eluolu kahe maailmasõja vahel

Kultuur, teadus, kirjandus, mood, muusika, tants, kunst, ühiskondlik elu.

Teine maailmasõda 1939–1945

Rahvusvaheline olukord, Lääneriikide järeleandmised Saksamaale. München. MRP lepituspoliitika/rahustamispoliitika ja selle mõju. Anschluss
Sõjategevuse üldiseloostus, sõja algus ja lõpp. Sõdivad pooled, rinded. Hitleri vastase kaolitsiooni väljakujunemine. Atlandi Harta, Ühinenud Rahvaste deklaratsioon. Teherani, Jalta ja Potsdami konverentsid. F. D. Roosevelt, J. Stalin, W. Churchill
Sajamaa ja Jaapani kapituleerumine. Tuumarelv kasutamine. Holokaust
Talvesõda

Eesti Teise maailmasõja ajal

Baaside ajastu, iseseisvuse kaotamine, juuniküüditamine, sõjategevus Eesti territooriumil
Nõukogude ja Saksa okupatsioonid.
Eestlased Saksa ja Nõukogude sõjaväes. Soomepoisid, iseseisvuse taastamise katse, massiline pagemine Eestist.

Maailm pärast Teist maailmasõda 1945–2000

Külm sõda: külma sõja põhjooned ja avaldumisvormid. Kahepooluselise maailma kujunemine: Trumani doktriin, Marshalli plaan, Berliini blokaad, Saksamaa lõhenemine.
Kriisid: Suessi kriis, Korea sõda, Vietnami sõda, Kuube kriis, Berliini kriis, ülestõus Ungaris, Praha kevad.
Pingelõdvendus
Läänemaailm USA ja Saksamaa Liitvabariigi näitel
USA ühiskond: sisepoliitika, ühiskondlikud liikumised, välispoliitika
Koloniaalsüsteemi lagunemine: uute sõltumatute riikide tekkimine, iseseisvumisjärgsed arengusuunad ja probleemid.

Maailm pärast Teist maailmasõda 1945–2000

Kommunistlikud riigid: kommunistliku süsteemi teke, kommunistlike riikide poliitika ja majanduse iseloomulikud jooned. NSV Liit: stalinism, sula, stagnatsioon
Hiina RV: Mao Zedong, kommunistlikud ümberkujundused, HRV välissuhted, liberaliseerimine
VLO, VMN
Sotsialismimaad Euroopas, „Solidaarsus” Poolas
Eesti Nõukogude okupatsiooni all: piiride muutumine, repressioonid, kollektiviseerimine, industrialiseerimine, poliitiline juhtimine, kultuur ja eluolu, EKP KK VIII pleenum, vastupanuliikumine, Välis-Eesti
Kommunistliku süsteemi lagunemine: *perestroika ja glasnost*, M. Gorbatšov, B. Jeltsin, Saksamaa ühinemine, riigipöördekatse NSV Liidus, VLO ja VMNi lagunemine, Berliini müüri langemine, Läti ja Leedu iseseisvuse taastamine
Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamine: fosforiidikampaania, IME, EMS, RR, Laulev revolutsioon, Balti kett, põhiseadusliku korra taastamine, võõrvägede väljaviimine, rahareform

Maailm 1990. aastail: üldülevaade, Euroopa Liidu laienemine, NATO laienemine, uued vastasseisud, ÜRO ülesanded ja põhitegevus nüüdismaailmas;
maailmamajandus pärast II maailmasõda: Rahvusvaheline Valuutafond, Maailmapank
Kultuur ja eluolu 20. sajandi teisel poolel: teaduse ja tehnika areng (aatomiuuringud, infotehnoloogia), massikultuur, naine ja ühiskondlik elu, muutused mentaliteedis, globaalprobleemid, kirjandus ja kunst, kino ja film, muusika, mood.